

DOI: 10.33310/2518-7813-2019-67-4-57-62

УДК378.147

Наталія ГРИЦАК

кандидат філологічних наук, доцент,
докторант кафедри методики викладання світової літератури
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
Київ, Україна

Orcid 0000-0003-4744-7072

e-mail: grycak78@ukr.net

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПАРАТИВНОЇ ЛІНІЇ У ПІДРУЧНИКАХ І ПОСІБНИКАХ ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

У статті зосереджена увага на питанні реалізації компаративної лінії у підручниках і посібниках із курсів історії зарубіжної літератури для вищої школи. Звернена увага на розроблення у цих навчальних книгах цілісної системи відповідних завдань і запитань (індивідуальних, групових, творчих, проблемних), використання сучасних прийомів і методів навчання, які б сприяли формуванню у майбутнього вчителя зарубіжної літератури умінь і навичок компаративного вивчення художнього твору. Показано, що наявність компаративної лінії притаманна усім проаналізованим виданням. Узагальнено, що не у всіх підручниках і посібниках реалізація компаративного підходу вивчення художнього твору має системний характер.

Ключові слова: підручник, посібник, зарубіжна література, студент-філолог, вища школа.

Вступ. Введення у 1992/1993 н.р. у шкільну літературну освіту нового навчальної дисципліни «Зарубіжна література» змінило напрям професійної підготовки майбутнього вчителя-філолога. Серед змістових складових літературного компоненту важливе місце відведено компаративній лінії. У «Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти» (2011) було наголошено, що «компаративна лінія забезпечує порівняння літературних творів, їх компонентів (тем, мотивів, образів, поетичних засобів та іншого), явищ і фактів, що належать до різних літератур...» [8]. Логічно, що з-поміж спеціальних фахових компетентностей майбутнього учителя зарубіжної літератури чільне місце належить саме умінням порівняння, синтезу та узагальнення літературних фактів та явищ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми порівняльного вивчення літератури присвячені праці багатьох науковців-методистів – Л. Г. Бондаренко, А. В. Градовського, О. А. Гордієнко, О. О. Ісаєвої, Ж. В. Клименко, О. М. Ніколенко, Л. Ф. Мірошниченко, Б. Б. Шалагінова та інших. Студіювання науково-методичних розвідок показує, що здебільшого увага вчених зосереджена на колі проблем впровадження / реалізації компаративної лінії в шкільну літературну освіту. Утім, постає питання власне формування компаративних умінь і навичок у студента-філолога, адже учитель, який не вміє самостійно здійснювати компаративний аналіз художнього твору не навчить цьому виду літературного аналізу й учнів.

Мета та завдання дослідження – проаналізувати реалізацію компаративної лінії у виданнях із зарубіжної літератури для вищої школи.

Результати дослідження. З'ясовуючи питання «Як у підручниках і посібниках для вищої школи з курсів історії зарубіжної літератури реалізована компаративна лінія вивчення художньої літератури?», ми акцентували увагу на наявності / відсутності: системного викладу матеріалу з окресленого питання; прикладів компаративного аналізу художнього твору; зразків компаративного порівняння жанрів художнього твору. Студіювання основних (рекомендованих Міністерством освіти і науки України) підручників і посібників із курсу «Історія зарубіжної літератури» для закладів вищої освіти подаємо у хронологічній послідовності.

Підручник «Історія зарубіжної літератури. Середні віки та Відродження» (1993) М. С. Шаповалової, Г. Л. Рубанової, В. А. Моторного – це третє перевидання, що створений відповідно до програми «Історія зарубіжної літератури, частина II» і рекомендований для студентів університетів і педагогічних вишів [14]. Авторський колектив підручника у літературознавчий, історичний і культурологічний матеріал додали елементи компаративного вивчення літератури. Наприклад, вивчення іспанського героїчного епосу здійснено у порівнянні з французьким і німецьким епосом. Натомість автори звертають увагу студентів, що «Пісня про Нібелунгів» суттєво відрізняється від поем французького та іспанського героїчного епосу. З-поміж позитивних рис аналізованого підручника

є наголос на тому, що кожна література має свої унікальні ознаки, які позначені виразною національною своєрідністю. Уважаємо, такий акцент створює широку перспективу для самостійної дослідницької діяльності студентів-словесників у контексті порівняння національних літератур. Доцільно зазначити, що часткове впровадження компаративної лінії також реалізовано у контрольних питаннях (приміром, «Які спільні риси ви вбачаєте у творчості М. Рея і Я. Кохановського?»; «У чому полягає внесок слов'янських народів у літературу європейського Ренесансу?») та у таблиці «Приклади використання середньовічних / ренесансних сюжетів у творах мистецтва». На наш погляд, такі компаративістські прийоми на початковому етапі розвитку українського підручникотворення із курсу «Зарубіжна література» для вищої школи окреслюють ймовірну перспективу компаративного підходу до вивчення інонаціональних літератур.

Підручнику «Антична література» В. І. Пашенка, Н. І. Пашенка (2001) притаманно збалансований синтез культурного, філософського, історичного контексту з глибоким аналізом літературних творів, скрупульозно дібраними поетичними прикладами. Варто констатувати, що для першого українського підручника, що розкриває історію античної літератури, вагомим аспектом є звернення авторського колективу до питання рецепції античних мотивів і сюжетів митцями прийдешніх поколінь (параграф «Антична культура у віках»): «Раціональне XIX ст., захоплене мистецтвом «робити гроші й капітали», здавалося б, повинно було начисто забути про естетичні цінності еллінів і римлян. Шеллі, Байрон, Т. Мур, Беранже, Гюго, Флобер, Гельдерлін, Гейне, Жуковський, Пушкін, Лермонтов, Фет, Шевченко, Леся Українка, Франко... Цей список письменників, у творчість яких органічно увійшли античні мотиви, можна було б продовжувати» [13]. Знаковим є також те, що у підручнику закладена традиція звернення до здобутків українського перекладознавства, зокрема: «Перший український переклад "Іліади" був здійснений наприкінці XIX ст. і належав С. Руданському, "Одіссеї" – П. Ніщинському. Окремі пісні перекладали П. Куліш, Леся Українка, І. Франко ... Кращий повний переклад обох поем належить відомому перекладачеві Борисові Тену» [13,97].

Отже, наявність у підручнику параграфу «Антична культура у віках» і студій з українського перекладознавства, на нашу думку, розкриває єдність світового літературного процесу, стимулює навчально-пізнавальну діяльність студентів, створює простір для подальших науково-творчих пошуків.

Окремої уваги заслуговує перший український підручник з історії зарубіжної літератури XIX ст. Д. С. Наливайка, К. О. Шахової (2001), для якого характерно наскрізне звернення власне до генетико-контактних взаємин літературних явищ. Достатньо навести окремі приклади. «Багатьма своїми аспектами й рисами італійській романтизм вирізняється в колі тогочасних західноєвропейських літератур. Водночас ці аспекти й риси типологічно зближують його з романтизмом слов'янських та інших літератур Східної та Південно-Східної Європи – польської, угорської, української» [12]. Цікавою та важливою, на нашу думку, є рубрика підручника, де сфокусована увага на питанні українських перекладів світового письменства, зокрема, «Поезією Гюго цікавилась Леся Українка, яка переклала його вірш-декларацію "Легідні поети, співайте..." і поему "Сірома" із "Легенди віків"» та ін. [12, 168].

Отже, впровадження авторським колективом компаративної лінії значною мірою сприяє формуванню у майбутніх учителів-філологів умінь і навичокпорівняльного вивчення літературних явищ, демонструє єдність світового літературного процесу, вчить орієнтуватись у культурологічному, естетичному, історичному контекстах вивчаного твору, що допомагає повноцінному аналізу та інтерпретації художнього твору.

З'ясовуючи питання реалізації компаративної лінії у виданнях для вищої школи, варто розглянути друковану навчальну продукцію під керівництвом Г.Й. Давиденко, адже ці навчальні книги вирізняються з-поміж іншої подібної навчальної літератури форматом викладу матеріалу.

Для посібника «Історія зарубіжної літератури середніх віків та доби Відродження» Г. Й. Давиденко, В. А. Акуленко (2007) характерна чітка структура, зокрема ґрунтовний теоретичний та історико-літературний матеріал подано з урахуванням жанрово-родової особливості художніх творів. Крім цього, позитивною ознакою є диференціація творчих завдань і запитань. Попри окреслені позитивні риси посібника, маємо констатувати, що увага до компаративного аспекту зведена до мінімуму. Так, трапляються поодинокі питання: «Які спільні риси мав епос народів Західної Європи раннього Середньовіччя?»; «Чим німецький героїчний епос відрізнявся від французького?»; «Назвіть спільна та відмінні ознаки Середньовіччя та доби Відродження?» [2]. Щоправда, автори посібника рекомендують студенту-філологу поміркувати й на теми з порівняльної поетики, зокрема «Чим міський роман відрізнявся від лицарського?»; «Що спільного і відмінного у сонетах Петрарки і Данте?»; «Відмінність сонетів Петрарки і Шекспіра» [2]. Безумовно, що з погляду окресленої тематики

статті, наявність подібних завдань і питань, на наше переконання, належить до позитивних ознак цього посібника. Ці завдання спонукають майбутнього вчителя-словесника зануритись у зміст інокультурного художнього твору. Утім, поповнення системою запитань і завдань з порівняльної поетики, кількісне збільшення прикладів порівняння історико-літературних явищ, тем, сюжетів, образів та ін. значною мірою сприяло б покращенню рівня цієї навчальної продукції.

Вже у посібнику «Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття» (Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка, 2-ге видання, 2007) компаративна лінія реалізована більш системно. До прикладу, з-поміж питань для самостійного обговорення є такі: «*Німецький романтизм. Проблема національної своєрідності романтичного напрямку*»; «*Українська та «східна» теми в творчості Дж. Байрона*» [3]. Компаративістичний аспект впроваджено й у блок практичних і творчих завдань: «*Подумайте, з ким із героїв світової літератури можна порівняти Гобсека*»; «*Порівняйте образи Гобсека і Скруджа. Чим вони схожі і чим відрізняються?*»; «*Подумайте, чи логічним буде таке поєднання: В. Скотт, В. Гюго, Жорж Санд, Ф. Стендаль*» [3].

Слід зазначити, що у посібнику автори зробили, на нашу думку, вдалу спробу акцентувати увагу студентів на питаннях, що присвячені жанровому аналізу художнього твору та порівняльному вивченню жанрів. Наведемо приклади: «*Жанрова своєрідність «Фламандських легенд» Ш. де Костера*»; «*Чим схожі і чим відрізняються романи В. Гюго і В. Скотта?*»; «*Визначте характерні особливості новелістики Проспера Меріме. Подумайте, чим відрізняється новела В. Ірвінга та П. Меріме*» [3]. Попри малу кількість таких питань і завдань, сам факт їхньої наявності свідчить про високий рівень теоретичної компетентності авторського колективу, а також прагнення розширити обрії дослідницьких міркувань студента-філолога.

Цікавим є посібник Г.Й. Давиденко, О.М. Чайки, Н.І. Гричаник, М.О. Кушнерьової «Історія новітньої зарубіжної літератури» (2008). Автори наголошують, що мета практичних занять – «формування в студентів уміння аналізувати твори письменників на вищому рівні, встановлювати між ними необхідні зв'язки, проводити типологічні зіставлення, чітко визначати їхнє місце у світовому літературному процесі» [4, 5]. Із поставленим завданням авторський колектив справився, оскільки, по-перше, аналіз художнього твору рекомендовано студентам проводити з урахування його жанрової особливості («*Гра в бісер*» – перший постмодерністський роман: історія написання, архітектоніка, особливості жанру...»;

«*З'ясувати значення поняття «антивоєнний роман». Прослідкувати за втіленням основних рис цього жанру в романі К. Воннегута «Бійня номер п'ять»*»), по-друге, зроблено акцент на зв'язку літературних явищ («*Подумайте та визначте риси, які об'єднували творчість Хуліо Кортасара із творчими здобутками представників літератури Латинської Америки*») [4].

Отже, вектор практичного блоку проаналізованого посібника спрямований на вироблення умінь цілісно вивчати інонаціональний художній твір, визначати індивідуальні авторські елементи, знаходити спільні та відмінні ознаки. Відтак, набуті компетентності допоможуть студентів у майбутній професійній діяльності успішно реалізовувати порівняльно-типологічний підхід до вивчення художнього твору.

Зупинимо свою увагу на посібнику Г. Й. Давиденко, М. О. Величко «Історія зарубіжної літератури XVII – XVIII століття» (2009). У цілому автори дотримуються обраного формату викладу історико-літературного матеріалу. Наприклад, у частині питань для самоконтролю є з компаративістики: «*У чому полягає новаторство драматичної творчості Ж. Расіна у порівняно із творчістю П. Корнеля?*»; «*Що відрізняє італійську комедію масок від французького та англійського тогочасного театрального мистецтва?*» [5]. З-поміж питань практичних занять трапляються й на компаративну тематику: «*Подумайте, у яких місцях свого твору і з якого приводу Джонатан Свіфт сперечається з романом «Робінзон Крузо» Д. Дефо*»; «*Порівняйте образи Маргарити та Катерини (за однойменною драмою Т.Г. Шевченка)*» [5]. Не обминає своєю увагою авторський колектив й питання, мета яких увіразнити особливість того чи іншого жанру художнього твору: «*Який внесок у розвиток жанру пригодницького роману зробив Д. Дефо?*»; «*Жанрова своєрідність «Мандри Гуллівера» Дж. Свіфта*»; «*Жанрова специфіка «Черниці» Д. Дідро*» [5]. Питання такого формату, на нашу думку, допомагають зрозуміти студентам, що жанр – ключова категорія літературознавства, яка розкриває авторську рефлексію, національну літературну традицію, підкреслює вплив культурного середовища на формування цього жанру. Опрацювання подібних питань також сприятиме формуванню у студентів-словесників жанрової грамотності, орієнтації в розмаїтті жанрів художньої літератури, усвідомленню самотності національної літератури. Саме тому наявність таких питань і завдань, на наше переконання, значно піднімає рівень посібника.

Посібник Г.Й. Давиденко, Г.М. Стрельчук, Н.І. Гричаник «Історія зарубіжної літератури XX ст.» (2-ге вид., 2009) є продовженням загальної

концепції створення подібної навчальних книжок-лективом Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка. Попри те, що для авторів висвітлення компаративного підходу вивчення художньої літератури є пріоритетним, вчені все ж таки намагаються розширити межі монографічних тем. Так, деякі лекції містять перелік прізвищ українських перекладачів: *«Українською мовою поезію видатного уродженця Чернівців переклали М. Бажан, В. Стус, Л. Череватенко, Ф. Фішбейн, М. Новікова, М. Білорусець, П. Рихло»* [6]. Варто звернути увагу на «неочікуваний епізод» лекції «Норвезька література. Г. Ібсен, К. Гамсун» – характеристика спільних ознак роману К. Гамсуна «Пан» і повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків».

У цьому контексті цікавими є практичні заняття, що відкриваються темою «Жанрова своєрідність казки-притчі Антуана де Сент-Екзюпері “Маленький принц”». Питання, що запропоновані для обговорення, підпорядковані меті – проаналізувати жанрову природу виучуваного твору. Крім цього, позитивною ознакою є також завдання компаративного аспекту, що цілком органічно вписуються у композицію інших практичних занять: *«Місце роману “Чума” у світовій літературі, його ідейна спорідненість з творами української літератури, з іншими видами мистецтва»* [6,314]; *«Кнут Гамсун і українська література: контакт-но-генетичні зв'язки й типологічні паралелі»* [6, 343]. Серед запитань для самоконтролю є на порівняльну тематику: *«Які ознаки відрізняють творчість Голдінга від творчості інших письменників ХХ століття»* [6,151]; *«Що спільного між романом К. Гамсуна та повістю М. Коцюбинського “Тіні забутих предків”?»* [6,171].

Отже, на перший погляд складається враження, що автори посібника «Історія зарубіжної літератури ХХ ст.» не фокусують увагу на системному викладі історико-літературного матеріалу з урахуванням компаративної лінії. Утім, викладачу, що працюватиме з цим виданням, наведені приклади допоможуть розробити методіку формування компаративних умінь і навичок студента-філолога. Констатуємо, що обраний формат викладу матеріалу збережено й у посібнику 3-го видання 2011 р. [7].

Огляд видань для вищої школи пропонуємо продовжити аналізом посібника О.В. Гальчук «Антична література» (2008). Мету створення посібника автор вбачає у розкритті «неповторності античної літератури як явища, зумовленого історично й художньо, і спадкоємності родів і жанрів, які спершу сформувалися в античній літературі й продовжують свій розвиток у літературах Нового часу» [1, 4]. Для нас вагомим є органічне, так би мовити, «вкраплення» в історико-літературний

матеріал елементів компаративістики, що загалом значно підвищує якість цього навчального видання. Наприклад, більшість тем для вивчення автор завершує прикладами-порівняннями зі зарубіжної та української літератури: *«В українській поезії буколіка не набула помітного поширення, щоправда, буколічні мотиви мали місце у віршах Григорія Сковороди»; «Вергілій вплинув на багатьох представників доби Відродження, зокрема на Ф. Петрарку, Л. Аріосто, Т. Тассо...“Енеїду” Вергілія використав для написання свого національного епосу “Генріада” Вольтер»* [1]. Знаковим є те, що автор посібника увиразнює ті типологічні ознаки, які характерні трагедії Есхіла, староаттичній комедії. Подає творчі завдання, на зразок, *«Схарактеризувати пізньогрецький роман як специфічний жанр античної літератури»*. Формуванню цілісної картини про спадкоємні зв'язки Античності та літератури Нового часу сприяють висновки до посібника, де О. В. Гальчук сфокусувала увагу на питанні рецепції античної культури в українській літературі від епохи Київської Русі до сучасності.

Отже, посібник вводить студента у коло світової літератури, розширює уявлення про конкретну історико-літературну епоху, формує простір для майбутніх дискусій і роздумів із проблем сучасної компаративістики.

З'ясовуючи питання реалізації компаративної лінії у виданнях для вищої школи, акцентуємо увагу на посібнику І.В. Козлика «Світова література доби Середньовіччя та епохи Відродження («Картина світу». Естетика. Поетика)» (2011). На тлі інших навчальних книг це видання кардинально вирізняється. Аргументуємо свою думку. По-перше, автор, звертаючись до ґрунтовних напрацювань підручникотворення, запропонував посібник, що «має інтегруюче спрямування, є синтетичним за характером матеріалу та поліфункціональним за призначенням» [9,7]. По-друге, у посібнику превалує матеріал про мистецтво, філософію, естетикуокресленого періоду. Ця авторська концепція знаходить своє втілення й у змісті навчальної книги, наприклад, *«Тема: Естетика Середньовіччя. Питання для обговорення: Специфіка середньовічного мистецтва. Погляди на мистецтво. Розуміння прекрасного. Поняття форми. Розуміння творчості. Питання про відношення мистецтва до дійсності. Співвідношення «мистецтво і правда»* [9,3]. Не приймає авторський варіант викладу історико-літературного матеріалу М.В. Моклиця, стверджуючи, що «посібник Ігора Козлика не варто рекомендувати першокурсникам з однієї простої причини: в ньому є багато чого, але нема головного: самої літератури. Є довгий перелік (переліки) імен і творів, трапляються, щоправда, дуже рідко, твори, про які говориться докладніше

(наприклад, із незбагнених для мене причин, про «Мандрагору» Н. Макіавеллі), але йдеться переважно не про літературу, а про культуру, філософію, естетику та інші поважні речі. Тобто це посібник з теорії чи філософії зазначених періодів, але аж ніяк не з історії літератури» [11, 145–146].

Не можемо не погодитись із міркуванням М.В. Моклиці, оскільки спосіб викладу матеріалу, що обрав І.В. Козлик, дійсно є складним для сприйняття студентами-філологами початкових курсів. Щоправда, ми б не були настільки категоричними у тому, що посібник не треба використовувати у навчальній діяльності студентів. Уважаємо, що це видання насамперед буде цікавим для тих студентів, які прагнуть спробувати власні сили у пошуково-дослідницькій діяльності, зануритись у мистецько-культурну епоху, дискутувати щодо концептуальних літературознавчих проблем.

З огляду нашої тематики, приваблює цей посібник висвітленням таких компаративних тем: «Культурний обмін і взаємозв'язки між Заходом і Сходом за доби європейського Середньовіччя»; «Західноєвропейське Відродження і культура Сходу» та інші. До позитивних рис відносимо бібліографічний покажчик, що містить перелік українських перекладів художніх творів окресленого періоду. Щоправда, бракує у цьому виданні сучасних прийомів і методів навчання, які б були підпорядковані меті сформуванню умінь і навичок компаративного вивчення художнього твору, цілісної системи відповідних завдань і запитань (творчих, проблемних, групових, індивідуальних). Маємо

пам'ятати, як слушно зазначає І. Лімборський, що «сама компаративістика виявила сьогодні особливу методологічну гнучкість і теоретичну придатність для оцінки й аналізу нової ситуації мультикультурального плюралізму й розмаїття, діалогу глобального й локального ... з очевидною установкою на реінтерпретацію колишніх підходів і методологій» [10, 15].

Отже, сучасний підручник / посібник із зарубіжної літератури для вищої школи покликаний формувати у майбутніх учителів-філологів компетентність компаративного вивчення художнього твору, яка розкриває культурні, мистецькі, історичні тощо тенденції розвитку національних літератур, ґрунтовний науковий погляд на спільні та відмінні літературні явища у національних літературах, виховує толерантну особистість.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз підручників і посібників із зарубіжної літератури для вищої школи показує, що наявність компаративної лінії характерна усім цим виданням. Утім, не у всіх навчальних книгах реалізація компаративної лінії має системний характер. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у потребі проаналізувати матеріали фахових періодичних видань «Всесвітня література в середніх навчальних закладах України», «Всесвітня література в сучасній школі», «Зарубіжна література в навчальних закладах / Зарубіжна література в школах України», «Всесвітня література в сучасній школі» з метою з'ясувати питання реалізації компаративного підходу вивчення літератури у цих виданнях.

Список використаних джерел

1. Гальчук О.В. Антична література: навч. посіб. Київ: Вид-во Київського славистичного університету, 2008. 210 с.
2. Давиденко Г.Й., Чайка О.М. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 400 с.
3. Давиденко Г.Й., Величко М.О. Історія зарубіжної літератури XVII–XVIII століття: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 292 с.
4. Давиденко Г.Й., Акуленко В.Л. Історія зарубіжної літератури середніх віків та доби Відродження: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 248 с.
5. Давиденко Г.Й., Чайка О.М., Гричанник Н.І., Кушнерьова М.О. Історія новітньої зарубіжної літератури: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 274 с.
6. Давиденко Г.Й., Стрельчук Г.М., Гричанник Н.І. Історія зарубіжної літератури XX ст.: навч. посібник, 2-ге вид. перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
7. Давиденко Г.Й., Стрельчук Г.М., Гричанник Н.І. Історія зарубіжної літератури XX ст.: навч. посіб., 3-тє вид. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 488 с.
8. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011>
9. Козлик І.В. Світова література доби Середньовіччя та епохи Відродження («Картина світу». Естетика. Поетика): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Івано-Франківськ: СИМФОНІЯ форте, 2011. 344 с.
10. Лімборський І.В. Світова література і глобалізація. Черкаси: Брама-Україна, 2011. 192 с.
11. Моклиця М.В. Полемічні зауваги про новий посібник із зарубіжної літератури (Рец. на кн.: Козлик І.В. Світова література доби Середньовіччя та епохи Відродження («Картина світу». Естетика. Поетика»: навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів]. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2011. – 344 с.). Studia Methodologica. Тернопіль: ТНПУ, 2011. – Вип. 33. – С. 144–146.
12. Наливайко Д.С., Шахова К.О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. 416 с.
13. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література: підручник. Київ: Либідь, 2001. 718 с.
14. Шаповалова М.С., Рубанова Г.Л., Моторний В.А. Історія зарубіжної літератури. Середні віки та Відродження. Львів: Світ, 1993. 312 с.

References

1. Hal'chuk O.V. (2008). Antychna literatura: navch. posib [Ancient literature]. Kyiv: Kyivs'kyi slavistychnyy universytet [in Ukrainian].
2. Davydenko H.Y., Chayka O.M. (2007). Istoriya zarubizhnoyi literatury XIX – pochatku XX stolittya: navch. posib. dlya stud. vyshch. navch. zakl. [History of foreign literature of the XIX – early XX century], 2-he vyd. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury[in Ukrainian].
3. Davydenko H.Y., Velychko M.O. (2007). Istoriya zarubizhnoyi literatury XVII–XVIII stolittya: navch. posib. dlya stud. vyshch. navch. zakl. [History of foreign literature of the XVII – XVIII centuries], 2-he vyd. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury[in Ukrainian].
4. Davydenko H.Y., Akulenko V.L. (2007). Istoriya zarubizhnoyi literatury serednikh vikiv ta doby Vidrozhennya: navch. posib [History of foreign literature of the Middle Ages and the Renaissance]. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury[in Ukrainian].
5. Davydenko H.Y., Chayka O.M., Hrychanyk N.I., Kushnyer'ova M.O. (2008). Istoriya novitn'oyi zarubizhnoyi literatury: navch. posib. [History of the latest foreign literature]. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury[in Ukrainian].
6. Davydenko H.Y., Strel'chuk H.M., Hrychanyk N.I. (2009). Istoriya zarubizhnoyi literatury XX st.: navch. posibnyk, 2-he vyd. pererob. ta dop. [History of foreign literature of the XX century] Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury [in Ukrainian].
7. Davydenko H.Y., Strel'chuk H.M., Hrychanyk N.I. (2011). Istoriya zarubizhnoyi literatury XX st.: navch. posib. [History of foreign literature of the XX century], 3-tye vyd. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury[in Ukrainian].
8. Derzhavnyy standarti bazovoyi i povnoyi zahal'noyi seredn'oyi osvity [State standard of basic and complete general secondary education]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011> [in Ukrainian].
9. Kozlyk I.V. (2011). Svitova literatura doby Seredn'ovichchya ta epokhy Vidrozhennya («Kartyna svitu». Estetyka. Poetyka): nav. posib. dlya stud. vyshch. navch.zakl. [World Literature of the Middle Ages and the Renaissance («A picture of the world». Aesthetics. Poetics)] Ivano-Frankivs'k: SYMFONIYA forte[in Ukrainian].
10. Limbors'kyi I.V. (2011). Svitova literatura i hlobalizatsiya. [World Literature and Globalization] Cherkasy: Brama-Ukrayina [in Ukrainian].
11. Moklytsya M.V. (2011). Polemichni zauvahy pro novyy posibnyk iz zarubizhnoyi literatury (Rets.na kn.: Kozlyk I.V. Svitova literatura doby Seredn'ovichchya ta epokhy Vidrozhennya (“Kartyna svitu”. Estetyka. Poetyka”: navchal'nyy posibnyk [dlya studentiv vyshcheykh navchal'nykh zakladiv]. – Ivano-Frankivs'k: Symfoniya forte, 2011. – 344 s.). [Polemical remarks on a new guide to foreign literature] Studia Methodologica. Ternopil': TNPU, 33, 144–146.
12. Nalyvayko D.S., Shakhova K.O. (2001). Zarubizhna literatura XIX storichchya. Doba romantyzmu: pidruchnyk. [Foreign Literature of the XIX Century. Added to romanticism] Ternopil': Navchal'na knyha – Bohdan [in Ukrainian].
13. Pashchenko V.I., Pashchenko N.I. (2001). Antychna literatura: pidruchnyk. [Ancient literature]. Kyiv: Lybid' [in Ukrainian].
14. Shapovalova M.S., Rubanova H.L., Motornyy V.A. (1993). Istoriya zarubizhnoyi literatury. Seredni viky ta Vidrozhennya. [History of foreign literature. The Middle Ages and the Renaissance]. L'viv: Svit [in Ukrainian].

Наталія Грицак. Реалізація компаративної лінії в учебниках и пособиях по зарубежной литературе для высшей школы

В статті акцентовано увагу на питанні реалізації компаративної лінії в учебниках и пособиях по курсу історії зарубіжної літератури для вищої школи. Обращено особе увагу на розробку в цих учебних книгах цілостної системи завдань и питань (індивідуальних, групових, творчих, проблемних), використання сучасних прийомів и методів навчання, способуючих формуванню у майбутнього вчителя зарубіжної літератури умінь компаративного вивчення художнього творчості. Показано, що компаративна лінія характерна для цих учебників и пособій. Сделаны выводы, что реалізація компаративної лінії не во всіх учебниках и пособиях носить системний характер.

Ключевые слова: учебник, пособие, зарубежная литература, студент-филолог, высшая школа.

Natalia Hrytsak. Implementation of the Comparative Line in the World Literature Textbooks and manuals for High school

The article deals with the implementation of the comparative line in the History of World Literature course textbooks and manuals for higher school. The modern educational editions recommended by the Ministry of Education and Science of Ukraine for students of philological specialties of higher educational establishments are analyzed. The main tendencies of introduction of the comparative line in the World Literature textbooks and manuals for higher school are defined. Particular attention is paid to the development of a comprehensive system of the relevant tasks and questions (individual, group, creative, problematic) in these studying books. The use of modern techniques and teaching methods that would contribute to the formation of World Literature would-be teacher's knowledge and skills of fiction comparative education is focused on. We have demonstrated that the comparative line is inherent in all the analyzed educational editions on World Literature for higher schools (O. Hachuk "Antique Literature", H. Davydenko, O. Chaika "The History of the Nineteenth and Early Twentieth Century World Literature", H. Davydenko, M. Velychko "The History of the Seventeenth and Eighteenth Century World Literature", H. Davydenko, V. Akulenko "The History of World Medieval Literature and Renaissance", H. Davydenko, O. Chaika, N. Hrychanyk and M. Kushnierova "The History of Modern World Literature", H. Davydenko, H. Strelchuk, N. Hrychanyk "The History of the Twentieth Century World Literature", I. Kozlyk "World Literature of Middle Ages and Renaissance ("Picture of the World". Aesthetics. Poetics)", D. Nalyvaiko, K. Shakhova "Nineteenth Century World Literature. Romanticism", V. Pashchenko, N. Pashchenko "Antique Literature", M. Shapovalova, H. Rubanova, V. Motornyy "The History of World Literature. Middle Ages and Renaissance"). It is generalized that the implementation of the comparative way of fiction learning isn't system-defined in all the textbooks and manuals.

Key words: Textbook, manual, World Literature, student-philologist, higher school.